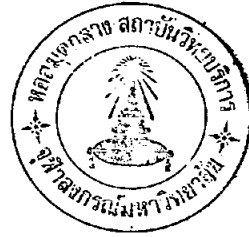

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การแต่งงานเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งหนึ่งในชีวิตของประชาชนชาติต่าง ๆ เพราะเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของสังคม และเป็น การสืบสายของมนุษยชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป

ประเพณีการแต่งงานของชนชาติใด ๆ ก็ตาม ย่อมสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต สังคม แนวความคิด จิตใจ ตลอดจนวัฒนธรรมของชนชาตินั้น ๆ ใค้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวอินเดียซึ่งเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมรุ่งเรืองมาเป็นระยะเวลานาน มีประเพณีต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อน และผูกพันอยู่กับพิธีเกี่ยวกับชีวิต นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่ง ตาย ซึ่งเรียกว่า พิธีสังสการ¹ (สังสการ) ในบรรดาพิธีสังสการ หรือพิธีเกี่ยวกับชีวิต

¹ P.V. Kane ใคอธิบายไว้ใน History of Dharmaśāstra ว่า พิธีสังสการ เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์สำหรับพวกพวชชาติ (คนใน 3 วรรณะ คือ พรานหมณ กษัตริย์ และไวศยะ) และเป็นพิธีที่กำหนดให้ทำในระยะต่าง ๆ ของชีวิต เริ่มตั้งแต่ ปฏิสนธิในครรภ์ จนกระทั่งตาย จุดประสงค์ของการทำพิธีสังสการก็คือ เพื่อให้ราง- กายบริสุทธิ์จากบาปทั้งปวง คัมภีร์สมฤติต่าง ๆ ใคจำแนกพิธีสังสการไว้ต่างกัน เป็น ๓๖ พิธี ภาคธรรมสูตร ใคจำแนกไว้ 40 พิธี ส่วนสังสการประกาศ กล่าวถึง 25 พิธี และ ไวขานส สามารถสูตร กล่าวไว้ 18 พิธี ในบรรดาพิธีสังสการที่คัมภีร์ต่าง ๆ กำหนดไว้ นั้น พิธีอุปนย และ พิธีวิวาห ใคว่าเป็นพิธีที่สำคัญและถือปฏิบัติกันแพร่หลาย สำหรับพิธีสังสการตามความหมายของไทยนั้น พรานานุกรม ฉบับราชบัณฑิตย-สถาน อธิบายว่า หมายถึง พิธีกรรมเกี่ยวกับการปลงศพ เท่านั้น

ซึ่งมีจำนวนมากมายนั้น พิธีแต่งงาน หรือวิวาห์ จัดเป็นพิธีสังสการที่สำคัญอย่างหนึ่งมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน และกล่าวได้ว่า เป็นพิธีสังสการพิธีเกี่ยวเทานั้นที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมด้วยโดยมีการทอมนนทร์พระเวท ส่วนพิธีตักกีสัทธอื่น ๆ เป็นศนะว่า พิธีอุปนยนั้น แม้มันก็สมฤติจะยอมรับว่า ผู้หญิงมีส่วนร่วมได้ แต่ก็กำหนดให้ทำพิธีโดยไม่มีการทอมนนทร์พระเวทประกอบ¹ และในสมัยหลัง เมื่อการแต่งงานกลายมาเป็นข้อบังคับสำหรับเด็กหญิง การแต่งงานสำหรับเด็กหญิงก็เทียบได้กับพิธีอุปนยสำหรับเด็กชาย² จนในที่สุด การแต่งงานได้เข้าไปแทนที่พิธีอุปนยของเด็กหญิง³

ดังนั้น เมื่อการแต่งงานเป็นประเพณีสำคัญในชีวิตของชาวอินเดีย มาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มที่ชาวอารยันได้อพยพเข้ามาสู่ดินแดนประเทศอินเดีย และประเพณีการแต่งงานของชาวอินเดียในปัจจุบัน ก็ยังคงดำเนินรอยตามเค้าเดิมที่ชาวอารยันได้วางรากฐานไว้ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวท นับเป็นเวลาถึงสามพันกว่าปีมาแล้ว ด้วยเหตุนี้ จึงนำศึกษาดังประเพณีการแต่งงานของชาวอารยันอินเดียในสมัยพระเวทอย่างละเอียด เพราะพิธีต่าง ๆ เกี่ยวกับการแต่งงาน ที่ปรากฏในสมัยนั้น ได้สะท้อนให้เห็นแนวความคิด ความเชื่อถือ และสภาพชีวิต สังคม ของชนชาติอารยันได้เป็นอย่างดีว่า ได้มีความเป็นมา และคลี่คลายมาตามลำดับอย่างไร อีกทั้งพิธีต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ

¹ มนุสมฤติ 3.66, และ S. Radhakrishnan, Religion and Society (London: George Allen and Unwin, 1966), p. 145.

² A. S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization (Delhi: Motilal Banarsidass, 1973), p. 33.

พิธีอุปนยเป็นพิธีสังสการที่สำคัญพิธีหนึ่งสำหรับพวกทวิชาติ ผู้ชายทุกคนต้องเข้าพิธีอุปนย เพื่อเป็นพรหมจารี และศึกษาพระเวท อายุที่กำหนดไว้สำหรับเข้าพิธีอุปนยของผู้ชายแต่ละวรรณะแตกต่างกัน คือ พรหมณ์เข้าพิธีนี้เมื่ออายุ 8 ขวบ กษัตริย์เมื่ออายุ 11 ขวบ และไวศยะเมื่ออายุ 12 ขวบ ผู้ที่ผ่านพิธีอุปนยแล้วถือว่าเป็นทวิชาติโดยสมบูรณ์

³ Ibid., p. 348.

ไควา เป็นพื้นฐานของพิธีที่ปฏิบัติกันในสมัยหลัง จึงยอมจะทำให้เข้าใจถึงวิวัฒนาการของประเพณีแต่งงาน ว่ามีความสัมพันธ์กับสภาพความเป็นอยู่ และชีวิตจิตใจของคนในสังคมนั้น ๆ ไควอย่างชัดเจน

อนึ่ง วัฒนธรรมของอินเดียได้แผ่อิทธิพล และตกทอดมายังประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะแถบเอเชียอาคเนย์ ซึ่งรวมถึงประเทศไทย เพราะฉะนั้น จึงน่าที่จะศึกษา และพิจารณาความสัมพันธ์ของประเพณีการแต่งงานของอินเดีย กับประเพณีการแต่งงานของไทยเรากัน เพื่อจะได้เป็นแนวทางวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียที่มีต่อวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวอารยันอินเดีย ในสมัยที่เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำสินธุ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวท คือตั้งแต่สมัยที่มีการเกษตรทั่วทุกแคว้นเป็นต้นมา จนถึงสมัยที่มีการแต่งและรวบรวมคัมภีร์พระเวทฉบับหลัง ๆ อันได้แก่ คัมภีร์ยชุรเวท สามเวท และอถรรพเวท ตลอดจนคัมภีร์พรหมณะ อาร์ณยกะ และอุปนิษัต อันเป็นช่วงสุดท้ายของสมัยพระเวท ทั้งนี้อยู่ในระยะเวลาประมาณ 1,500-500 ปีก่อนคริสตกาล¹ ระยะเวลาดังกล่าวนี้ คือไควว่าเป็นระยะเริ่มแรกของวัฒนธรรมแห่งชนชาติอารยันอินเดีย เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่า วรรณคดีพระเวทเป็นหลักฐานแรกสุดที่บันทึกความคิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Arthur A. Macdonell, The History of Sanskrit Literature, 2nd ed. (Delhi: Motilal Banarsidass, 1971), pp. 7, 171.

ของชนชาติอารยันอินเดียไว้ กิ่งที่ ยวาทะลาด เนห์รู โถงถอยกำของศาสตราจารย์ แมกซ์มิลเลอร์ (Max Müller) ซึ่งกล่าวถึงคัมภีร์พระเวทว่า "เป็นวาทะที่มนุษยชาติ อารยันพูดออกมาเป็นคำแรก"¹

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องประเพณีการแต่งงานของชาวอินเดียสมัยพระเวทนี้ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาเกี่ยวกับธรรมเนียมการแต่งงาน และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวอารยัน สมัยแรกถือปฏิบัติอยู่ โดยอาศัยหลักฐานและข้อมูลจากคัมภีร์พระเวท โดยเฉพาะจาก บทสวดของคัมภีร์ฤคเวท ซึ่งถือกันว่าเป็นบันทึกเก่าแก่ที่สุดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอินเดีย นอกจากนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระเวทที่แต่งขึ้นในสมัยต่อมา ซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่ชนชาติอารยันได้เคลื่อนออกจากถิ่นแคว้นภาคตะวันตก ไปสู่ที่ราบภาคกลาง บริเวณลุ่ม แม่น้ำยูนาและคงคา อินโด เนื่องจากบางตอนก็ได้อาศัยคฤหะสูทร ซึ่งเป็นพระสูตร ที่รวบรวมพิธีประจำบ้านไว้ มาประกอบด้วย เพื่อแสดงความคลี่คลายและสืบต่อกันของ ประเพณีแต่งงานในสมัยพระเวท กับสมัยหลัง

ในตอนท้าย ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีการแต่งงานของอินเดีย กับของไทย และวิเคราะห์สาเหตุของพิธี ตลอดจนลักษณะบางประการของประเพณี ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพสังคม เศรษฐกิจ และความถือความเชื่อถือ ของคนในสังคมนั้น

ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาวิจัย

เนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นงานวิจัยที่มีการรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับ ประเพณีการแต่งงานในสมัยพระเวท จากหลักฐานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็น ภาษาสันสกฤต และอรรถกถาต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่แล้วได้เขียนขึ้น ประกอบกับได้

¹ ยวาทะลาด เนห์รู, พบถิ่นอินเดีย, แปลโดย กรุณา กุศลลาสัย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กลมลากร, 2515), 1: 229.

แสดงความคิดคล้ายของพิธีกรรมต่าง ๆ มาโดยลำดับ จึงนับว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอินเดียนในเรื่องการแต่งงานได้เป็นอย่างดี เป็นต้นว่า ลักษณะพิธีกรรมในแต่ละสมัย รูปแบบต่าง ๆ ของการแต่งงาน ตลอดจนแนวความคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน ซึ่งถือกันว่าเป็นรากฐานของประเพณีการแต่งงานในสมัยหลัง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานได้ฉบับหนึ่ง และยังเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำพิธีดังกล่าวอีกด้วย

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้นับเป็นเอกสารประกอบการศึกษาวรรณคดีไทยได้เล่มหนึ่ง เพราะวรรณคดีไทยหลายเรื่อง ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดีย ฉะนั้น การที่จะศึกษาวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ให้เข้าใจได้ลึกซึ้ง จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ การแต่งงาน สภาพชีวิตครอบครัว ตลอดจนฐานะของชายหญิงในสังคมอารยัน เรื่องราวเหล่านี้ มีปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จึงถือได้ว่า วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนนักศึกษาในอันที่จะเข้าใจวรรณคดีไทยได้ประการหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการแต่งงานในสมัยพระเวท จากคัมภีร์พระเวท และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับพระเวท อันได้แก่คัมภีร์พราหมณะ และอุปนิษิตต่าง ๆ ตลอดจนอาศัยหลักฐานจากภคฤหะสูตร ซึ่งแต่งขึ้นหลังสมัยพระเวทมาประกอบด้วย คัมภีร์เหล่านี้บางเล่มผู้วิจัยไม่พบต้นฉบับภาษาสันสกฤต จึงได้อาศัยฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษที่นักปราชญ์ตะวันตกได้จัดทำขึ้นเป็นเอกสารประกอบการค้นคว้า นอกจากนี้ ยังได้อาศัยเอกสารต่าง ๆ ที่นักปราชญ์ของอินเดียและต่างประเทศ ได้รวบรวมเรียบเรียงขึ้นในสมัยหลังด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้เรื่องราวเกี่ยวกับการแต่งงานของอินเดียนในแง่มุมต่าง ๆ เป็นต้นว่า จุดประสงค์ของการแต่งงาน รูปแบบของการแต่งงาน และลักษณะอันสลับซับซ้อนของพิธีกรรม ตลอดจนความคิดคล้าย

เปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมในสมัยต่อมา

ในตอนท้ายของวิทยานิพนธ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงเหตุผล และความหมายของพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดจนสาเหตุที่ทำให้พิธีกรรมเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ จากนั้นจึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีการแต่งงานของชาวอารยันอินเดียนกับพระเวท กับประเพณีเดิมของไทย

สำหรับการอ้างอิงหลักฐานในวิทยานิพนธ์นี้ บางตอนโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ผู้วิจัยได้ยกมंत्रะจากคัมภีร์พระเวทมาประกอบด้วย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบเนื้อความ และการตีความ รวมทั้งสำนวนภาษาในการแปลของวิทยานิพนธ์นี้ กับคัมภีร์เดิมซึ่งเป็นภาษาสันสกฤต

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย